

Wersja polska po niżej

7. Internationale Tagung
„Gebirge – Literatur – Kultur“

Wem gehören die Berge?

Prozesse der Bezwingung, Kultivierung und Aneignung des Gebirges

16.-18.10.2019

Villa Zameczek, ul. Konopnickiej 1

57-320 Polanica Zdrój

Veranstalter:

Geisteswissenschaftliche Forschungsstelle für Studien der Bergproblematik am Institut für Polnische Philologie der Universität Wrocław

Leibnitz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa (GWZO)

Deutsches Historisches Institut Warschau

Mit der provokativen Frage „Wem gehören die Berge?“ steht im Fokus der 7. Tagung „Gebirge – Literatur – Kultur“ das (breit verstandene) Thema der Bezwingung, Kultivierung und Aneignung des Gebirges. Dabei geht es sowohl um historische als auch um aktuelle Bearbeitungen des Themas.

Die besonderen Gegebenheiten des Gebirgsraums, das Klima, seine physikalische Formation und die Natur, prägen seine Beeinflussung durch den Menschen. Im Unterschied zu anderen bearbeiteten und bewohnten Landschaften zeichnen sich die Berge fast immer durch Unzugänglichkeit aus, was erhebliche Probleme bei Bewirtschaftung und Kultivierung bereitet.

Historisch gesehen musste der Bezwingung der Berge die Überwindung der Ängste vorausgehen, die durch die spezifische Formation und die damit einhergehende Unzugänglichkeit geweckt wurden, und die Herausbildung von sowohl in emotionaler als auch in kognitiver Hinsicht stärker differenzierter Wahrnehmungen. Solche metaphysischen Erlebnisse und Empfindungen trugen zu einer religiösen Überhöhung der Berge bei.

Erst mit ihrer Bewirtschaftung begannen Menschen in die Gebirgsformationen einzudringen. Wissenschaftliche Expeditionen und Entdeckungsunternehmungen, aber auch die Ästhetisierung von Natur und Landschaft führten schließlich zu dem regen Alpinismus der Moderne. Einen besonderen Aspekt stellte dabei die Förderung von Naturschätzen und Rohstoffen dar. Seit dem späten Mittelalter haben die Berge durch die Entdeckung strategischer Rohstoffe (Silber, Kupfer und andere Metalle, dann Uranerz und Kohlen erz) ökonomische Begehrlichkeiten geweckt. Mit der Zunahme des Rohstoffbedarfs in Gewerbe und Industrie verstärkte sich der Anthropodruck auf das Gebirge. Seit der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts nahm entsprechend die Präsenz der Berge in der Literatur, der Kunst und der Wirtschaft zu. In der Spätmoderne ist der Bergtourismus eine wichtige Einkommensquelle für verschiedene Gruppen.

Mit diesen Entwicklungen ging ein grundlegender Wandel in der dominierenden Einstellung gegenüber den Bergen einher, und zwar von Abneigung und Furcht zu Faszination und Affirmation (was vor allem für europäische Kulturen gilt). Dem radikalen Paradigmenwechsel folgten neue Praktiken der Aneignung. So stellten die Berge mehr und mehr einen Raum dar, in dem spezifische ökonomische bzw. soziale Interessen aufeinandertreffen, was zu interstaatlichen, ethnischen, nationalen, kulturellen, ökonomischen wie ökologischen Spannungen und Konflikten führte und noch heute führt. Man kann folglich festhalten, dass die Bezwingung der Berge ein zentrales Kapitel der (Menschheits-)Geschichte darstellt.

Mit der Frage „Wem gehören die Berge?“ möchten wir die Zusammenhänge ins Zentrum stellen, die die Bezwingung, Kultivierung und Aneignung des Gebirges durch verschiedene

Akteure und deren berufliche, künstlerische, sportliche, soziale, ökonomische und politische Aktivitäten bestimmten und bestimmen.

Folgende thematische Schwerpunkte sollen die Tagung leiten:

1. die Bezwingung, Kultivierung und Aneignung des Gebirges im Kontext ihrer wissenschaftlichen und touristischen Erschließung, wobei verschiedene Gruppen berücksichtigt werden könnten: Schatzgräber, Räuberbanden, Reisende, Gelehrte, Sommerfrischler/innen, Tourist/innen und Bergsteiger/innen, Schriftsteller/innen, Künstler/innen, Philosoph/innen, Pilger/innen, Investor/innen, Mitglieder von Bergvereinen und -gesellschaften;
2. Prozesse der symbolischen Aneignung wie geologische, geographische und ethnographische Bergbeschreibungen oder Kartenwerke;
3. Berge als Raum des Asyls, der Abgeschlossenheit und des Ausschlusses aus der Gesellschaft, also für Gruppen wie Außenseiter/inne, Vertriebene, Einsiedler/innen, für ethnische, religiöse und kulturelle Minderheiten, für (z.B. religiös) Verfolgte;
4. Literatur und Kunst als Werkzeuge, die die Bezwingung, Kultivierung und Aneignung der Gebirge dokumentierten, kommentierten, aber auch kreierte sowie als Medien der Vermittlung kultureller Veränderungen fungierten, wobei wir breiter gefasste Beiträge, die über die Interpretation einzelner literarischer Werke oder des Werks eines einzelnen Autors/einer einzelnen Autorin hinausgehen, bevorzugen.
5. Berge als eine Enklave der unberührten Natur – und die damit einhergehenden Aktivitäten von Ökolog/innen sowie der mit Landschafts-, Kultur- und Naturschutz befassten Kreise;
6. Berge als Raum, in dem ökonomische, soziale oder kulturelle Gruppeninteressen realisiert werden, wobei es uns vor allem um die Frage geht, inwiefern das Gebirge als solches für unterschiedliche Akteure zum Gegenstand spezifischer Aneignungen wird, inwiefern durch die Spezifik der Berge spezifische Zugehörigkeits- und Besitzformen generiert werden, während wir vor dem Hintergrund des bisherigen Forschungsstandes interstaatliche, militärische, nationale und ethnische Konflikte eher hintanstellen wollen.

Tagungssprachen sind Polnisch, Deutsch und Tschechisch. Alle Referate werden simultan übersetzt. Sie sollen 25 min. nicht überschreiten.

Reise- und Unterbringungskosten werden übernommen.

Die Tagungsbeiträge werden entweder im Jahrbuch „Gebirge – Literatur – Kultur“ (Band 14/2020) oder in einem eigenen Sammelband publiziert.

Bitte schicken Sie Ihre Anmeldungen mit Titelvorschlag und Abstract (maximal 1 DIN-A4-Seite) in einer der Tagungssprachen spätestens bis zum 30.05.2019 an eine der unten genannten Adressen:

Ewa Grzęda ewagrzeda@o2.pl

Dietlind Hüchtker dietlind.huechtker@leibniz-gwzo.de

Miloš Řezník reznik@dhi.waw.pl

Über die Annahme des Beitrags werden wir Sie bis zum 30.06.2019 informieren.

Die Informationen zur Unterkunft sowie zu anderen organisatorischen Fragen werden bis zum 31.07.2019 verschickt.

Das Tagungsprogramm wird Ihnen spätestens bis zum 01.09.2019 gemailt.

Prof. Dr. habil. Ewa Grzęda, Universität Wrocław

Prof. Dr. Dietlind Hüchtker, Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa (GWZO)

Prof. Dr. habil. Małgorzata Łoboz, Universität Wrocław

Prof. Dr. habil. Miloš Řezník, Deutsches Historisches Institut Warschau

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA

„Góry-Literatura-Kultura”

Edycja VII

Czyje są Góry?

Procesy oswojania, udomawiania i zawłaszczania gór

16. – 18. października 2019

Willa Zameczek, ul Konopnickiej 1

57-320 Polanica Zdrój

Organizatorzy:

Pracownia Badań Humanistycznych nad Problematyką Górską przy Instytucie Filologii
Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego

Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie

Instytut im. Leibniza dla Historii i Kultury Europy Wschodniej w Lipsku (GWZO)

W imieniu Organizatorów VII edycji konferencji z cyklu „Góry-Literatura-Kultura” mamy zaszczyt zaprosić Państwa do wzięcia udziału w kolejnym spotkaniu konferencyjnym poświęconym tematyce górskiej.

Tegoroczną dyskusję chcemy skoncentrować wokół problematyki osvajania, udomawiania i zawłaszczania gór (w szerokim jej rozumieniu), zadając prowokacyjne pytanie „czyje są góry”? Podobnie jak w latach ubiegłych, zależy nam na analizie wyżej wskazanych procesów zarówno w ujęciu historycznym, jak też w perspektywie współczesnej.

Fenomen przestrzeni górskiej, jako obszaru podlegającego wpływom człowieka, wiąże się z jej klimatyczną, geomorfologiczną i przyrodniczą odrębnością. W odróżnieniu od innych obszarów eksploatowanych i zamieszkiwanych przez człowieka góry odznaczają się niemal zawsze nieprzystępnością, która stwarza poważne trudności w ich zagospodarowywaniu i udomawianiu. Wstępne stadium tych procesów stanowi przełamywanie lęków, jakie budzą góry, oraz kształtowanie wobec nich różnorodnych postaw, wynikających z emocjonalnego i racjonalnego – intelektualnego na nie reagowania. Wiążą się z tym rozległe sfery przeżyć i doznań o charakterze metafizycznym, które w przeszłości legły u podstaw różnych aspektów religijnej interpretacji gór. Natomiast poznanie i zagospodarowanie tych obszarów możliwe było dzięki ludzkiemu wchodzeniu w góry, początkowo dzięki działalności eksploracyjnej, która wraz z kształtowaniem się estetyzujących postaw wobec natury i krajobrazu, w miarę postępu cywilizacyjnego i rozwoju gospodarczego przemieniła się w działalność turystyczną i wspinaczkową – alpinistyczną i wyprawową. W ten sposób dzieje osvajania gór stały się także ważnym rozdziałem w historii ludzkiej myśli i działalności twórczej.

Odrębny rozdział historii udomawiania i zawłaszczania gór tworzy gospodarcza eksploatacja związana z ich wartościami przyrodniczymi i zasobami kopalnymi. Jej eskalacja na obszarach górskich związała się ze zjawiskiem narastającej antropopresji. Mówiąc inaczej, nasilająca się od połowy XVIII w. obecność gór w literaturze, sztuce, gospodarce, a zatem i wyobraźni społecznej - stała się przede wszystkim w kulturze europejskiej (inne kultury miały tu swój odrębny paradygmat) - rzeczywistym faktorem zmian postaw wobec gór, przebiegających od niechęci i strachu, do fascynacji i afirmacji. W ślad za ową radykalną zmianą postaw pojawiło się w kulturze europejskiej, a następnie światowej, szereg nowych zjawisk związanych z licznymi formami ludzkiej aktywności na obszarach górskich. Od późnego średniowiecza góry zwracały bowiem uwagę na swój potencjał ekonomiczny w związku ze znaleziskami strategicznych surowców (srebro, miedź i inne metale, następnie rudy

uranu i węgla...), a w późnej nowoczesności ze względu na rozwój turystyki i przemysłu turystycznego, stanowiącego poważne źródło dochodów różnych interesantów. W związku z tym w kontekście regionalnym stały się przestrzenią specyficznych układów ekonomicznych, czy społecznych, a co za tym idzie – interesów i konfliktów społecznych. Na tym tle dochodziło i dochodzi do napięć, konfliktów, zawłaszczeń w kontekście międzypaństwowym, etnicznym/narodowym, kulturowym, ekonomicznym, grupowym, ekologicznym. Procesy zawłaszczenia gór przez aktorów i rzeczników różnych interesów i grup społecznych, np. poprzez internalizację gór w ponadregionalnych dyskursach terytorialnych i społecznych, zachodzą zresztą nie tylko w samych górach, lecz również poza nimi.

Zadając zatem trochę prowokacyjnie brzmiące pytanie: „czyje są góry?” chcielibyśmy w pierwszej kolejności prześledzić procesy osvajania, następnie udomawiania, aż w końcu zawłaszczania gór przez różne grupy ludzi, których aktywność zawodowa, artystyczna, sportowa, społeczna, ekonomiczna, polityczna jest z nimi związana. Nie ograniczając inwencji PT Autorów proponujemy kilka głównych obszarów badawczych i tez do dyskusji:

1. Procesy osvajania, udomawiania i zawłaszczania gór w kontekście historii naukowego i turystycznego poznania gór z uwzględnieniem różnych środowisk eksploatujących góry np.: poszukiwacze skarbów, zbójnicy, podróżnicy, uczeni, wakacyjni wczasowicze (letnicy), turyści i alpinisci, literaci, artyści, filozofowie, pielgrzymi, inwestorzy, członkowie klubów i stowarzyszeń górskich. Za specyficzny aspekt procesów symbolicznej „emancypacji” można również uważać geologiczne, geograficzne lub etnograficzne opisy gór, jak i opracowania kartograficzne.
2. Góry jako przestrzeń azylu i obszar zawłaszczony przez: outsiderów, wygnańców, pustelników, mniejszości etniczne, religijne i kulturowe, ofiary prześladowań religijnych (np. husyci), ludzi wykluczanych ze społeczeństwa.
3. Literatura i sztuka jako narzędzie pośredniczące w procesach osvajania gór, rejestrujące a także kreujące procesy ich udomawiania, osvajania i zawłaszczania oraz medium mające wieloaspektowy wpływ na przeobrażanie przestrzeni górskiej. Preferowane będą ujęcia szersze, wykraczające poza zakres interpretacji jednego dzieła literackiego, bądź ograniczonej grupy tekstowej jednego autora.
4. Góry jako enklawa przyrodnicza i dobro naturalne - domena aktywności ekologów i środowisk związanych z ideą ochrony krajobrazu naturalnego i kulturowego oraz ochrony przyrody.....

5. Góry jako przestrzeń realizacji grupowych interesów na tle ekonomicznym, społecznym i kulturowym, przy czym ze względu na dotychczasowy stan badań proponujemy skoncentrować się nie na konfliktach międzypaństwowych, czy narodowych/etnicznych i nie na konfliktach militarnych, lecz przede wszystkim na pytaniu, do jakiego stopnia same góry stają się przedmiotem specyficznego zawłaszczenia (lub jego kontestacji) z perspektywy różnych grup społecznych i aktorów, na ile góry generują specyficzne formy przynależności i posiadania oraz stwarzają specyficzną przestrzeń potencjalnych sporów lub, z drugiej strony, negocjacji interesów.

Sugerowane powyżej problemy stanowią punkt wyjścia do dyskusji na temat szczególnych form przynależności społecznej, definiowanej poprzez przestrzeń górską, oraz specyficznej tożsamości i identyfikacji grupowej odnoszącej się do gór – nie tylko w sensie narodowym, etnicznym lub folklorystycznym.

Tegoroczna konferencja odbędzie się pensjonacie Willa Zameczek (nowe miejsce zakwaterowania!) w Polanicy Zdroju.

Ze względu na międzynarodowy zasięg konferencji obrady będą się odbywać w językach: polskim, niemieckim, czeskim. Podczas obrad wszystkie referaty będą tłumaczone symultanicznie, w związku z tym do programu konferencji można zgłaszać referaty w jednym z wyżej wskazanych języków.

Czas wystąpienia nie powinien przekraczać 25 min.

Udział w konferencji dla uczestników z referatami jest całkowicie bezpłatny. Organizatorzy zapewniają zakwaterowanie i pełne wyżywienie oraz zwrot kosztów podróży.

Ponadto Organizatorzy przewidują opublikowanie materiałów konferencyjnych na łamach rocznika „Góry-Literatura-Kultura”, t. 13 (2020) lub w osobnej monografii zbiorowej.

Zgłoszenia udziału w konferencji wraz z podaniem tematu oraz krótkim abstraktem (maksymalnie 1 strona maszynopisu) w jednym z trzech wyżej wskazanych języków prosimy nadsyłać najpóźniej do dnia 30 maja 2019 r. na jeden z podanych niżej adresów mejlowych:

Ewa Grzęda ewagrzeda@o2.pl

Dietlind Hüchtker dietlind.huechtker@leibniz-gwzo.de

Miloš Řezník reznik@dhi.waw.pl

O przyjęciu zgłoszonego referatu Organizatorzy poinformują do 30 czerwca 2019 r.

Komunikat dotyczący warunków zakwaterowania oraz innych szczegółów organizacyjnych zostanie rozesłany do końca lipca 2019 r.

Program konferencji prześlemy pocztą elektroniczną najpóźniej do 1 września 2019 r.

Dr hab. Ewa Grzęda prof. UW, Uniwersytet Wrocławski

Prof. Dr. habil. Dietlind Hüchtker, Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa (GWZO)

Prof. dr hab. Małgorzata Łoboz, Uniwersytet Wrocławski

Prof. dr hab. Miloš Řezník, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie